

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ

Legal Issues Regarding the Case of Repeated Detention of Suspects

กมลเทพ ริดชุม^{1*}, วรณวิภา เมืองถ้ำ² และสุพัตรา แผนวิชิต³

Kamontap Ridchum^{1*}, Wanwipa Muangtham² and Supattra Panwichit³

^{1*}นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

^{2,3}อาจารย์ ประจำสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

^{1*}Master Student of Laws Sukhothai Thammathirat Open University

^{2,3}Lecturer from Sukhothai Thammathirat Open University

*Corresponding Author Email: kkamoltap@gmail.com

Received: 26 August 2025 Revised: 7 September 2025 Accepted: 10 September 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัวบุคคลโดยรัฐ การคุ้มครองผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ถูกคุมขังหรือจำคุก การอายัดตัวผู้ต้องหา รวมทั้งหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม และแนวโน้มทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองภายใต้กฎหมายไทย 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาล การอายัดตัวผู้ต้องหา และหนังสือกำหนดแนวโน้มทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ และ 4. ศึกษาข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องของการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิจัยเอกสาร อาทิ ตำรากฎหมาย บทความทางวิชาการ งานวิจัย คำพิพากษาของศาล รวมถึงตัวบทกฎหมายทั้งไทยและต่างประเทศ ข้อมูลทางเว็บไซต์ออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้และเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตร.ที่ 419/2556 เป็นแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการอายัดตัวซ้ำโดยพนักงานสอบสวน 2) เปรียบเทียบกฎหมายการอายัดตัวซ้ำในประเทศไทยที่อาศัยคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องขอศาลออกหมายจับก่อนแล้วจึงอายัดไปยังเรือนจำ ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาการอายัดซ้ำและความล่าช้าส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหา สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศส รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1958 มาตรา 66 กำหนดห้ามการจับกุมหรือคุมขังโดยพลการ การออกหมายจับและการควบคุมตัวต้องอยู่ภายใต้อำนาจผู้พิพากษาสอบสวน และอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลเสมอ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ใช้หลัก Verwaltungsanweisung เป็นระเบียบภายในเพื่อกำหนดแนวทางให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจอย่างเป็นระบบ โดยการควบคุมตัวต้องผ่านการตรวจสอบและอนุญาตโดยศาลเท่านั้น ขณะที่ประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้การจับกุมและคุมขังอยู่ภายใต้ระบบ Warrant System ของศาลและต้องมีเหตุอันควร เช่น ป้องกันการหลบหนีหรือการทำลายพยานหลักฐาน ทำให้การอายัดตัวผู้ต้องหาต้องอยู่ภายใต้การกลั่นกรองของศาลอย่างเข้มงวด 3) การอายัดตัวซ้ำในประเทศไทยยัง

สร้างปัญหาในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยมีหลายคดีเมื่อกรมราชทัณฑ์ออกหมายปล่อยแล้ว แต่กลับถูกควบคุมตัวซ้ำทำให้เสียสิทธิในการปล่อยตัวอันไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม 4) ผู้วิจัยเสนอแนะควรให้ยกเลิกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตร.ที่ 419/2556 เรื่องการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญาในการทำสำนวนการสอบสวนและในการใช้มาตรการควบคุมตรวจสอบ เรงรัดการสอบสวนคดีอาญา เฉพาะข้อ 4.4 เรื่องการสอบสวนคดีที่ต้องหาถูกควบคุมอยู่ในคดีอื่น (ผู้ต้องหาที่อายัด) เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและยกระดับมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมของไทยให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: การอายัดตัวซ้ำ, สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา, หลักนิติธรรม

Abstract

This research consists purposes were 1. to examine concepts related to state custody of individuals, the protection of suspects or persons who are detained or imprisoned, the attachment or detention of suspects, as well as the principles of the rule of law, the rule of justice, and the practical guidelines of the administrative authorities under Thai law 2. to compare legal measures concerning the state's power to hold individuals, the criteria for the court's issuance of arrest warrants, the detention of suspects, and the administrative practice guidelines under Thai law with those under the laws of foreign jurisdictions, namely the French Republic, the Federal Republic of Germany, and Japan 3. to analyze legal issues concerning repeated or successive detention of suspects and 4. to propose recommendations for improving the law and proper practices regarding the detention of suspects and the conduct of criminal proceedings against suspects who are already incarcerated in other cases. This is a qualitative research study employing documentary research methods. Sources include legal textbooks, scholarly articles, academic works, research studies, court judgments, and statutory provisions of both Thai and foreign laws, as well as reliable online resources. The collected data from these various documents are then analyzed through content analysis. The study found that 1) Royal Thai Police Order No. 419/2556 is the practice guideline for repeated arrests by investigators 2) Comparing the law on repeated arrests in Thailand, which relies on Royal Thai Police Order No. 419/2556, investigators must first request an arrest warrant from the court and then notify the prison of the arrest. In practice, repeated arrests and delays have occurred, affecting the rights of the accused. In the French Republic, Article 66 of the 1958 Constitution prohibits arbitrary arrest or detention. The issuance of arrest warrants and detention must be under the authority of the investigating judge and always subject to judicial scrutiny. In the Federal Republic of Germany, the principle of Verwaltungsanweisung is used as an internal regulation to guide officials in the systematic exercise of their power. Detention must be reviewed and authorized by the court. Meanwhile, in Japan, arrest and detention must be under the court's warrant system and must be justified, such as to prevent escape or destruction of

evidence. This makes the arrest of suspects subject to strict judicial scrutiny 3) Repeat arrests in Thailand also create problems in cases where suspects or defendants with multiple cases are detained repeatedly after the Department of Corrections issues a release warrant, resulting in the loss of their right to release. This is inconsistent with human rights principles and the rule of law and 4) The researcher recommends that the Royal Thai Police Order No. 419/2556 on the Administration of Justice in Criminal Cases regarding the preparation of investigation files and the use of measures to control, inspect and expedite criminal investigations be repealed, specifically Section 4.4 on the investigation of cases in which suspects are detained in other cases (arrested suspects). This is to prevent rights violations and elevate the standards of the Thai justice system to be in line with the rule of law and international standards.

Keywords: Repeat Arrests, Rights and Liberties of Suspects, Rule of Law

บทนำ

ระบบคดีอาญาเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อพิสูจน์ความผิดตามที่ถูกกล่าวหา เริ่มต้นจากชั้นพนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา หากเมื่อสอบสวนเสร็จแล้วพนักงานสอบสวนต้องสรุปสำนวนพร้อมความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป กรณีพนักงานสอบสวนได้เสนอความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาต้องส่งสำนวนสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการทันที เว้นแต่ผู้ต้องหาจะถูกคุมขังก่อนแล้ว หรือเป็นกรณีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่ยังจับตัวไม่ได้ พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนและเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการรับสำนวนพิจารณาสำนวนควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหามาฟ้องคดีต่อศาลต่อไป ด้วยเหตุนี้ การใช้มาตรการบังคับตามกฎหมายเพื่อเอาตัวผู้ต้องหาหรือบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ถือว่ามีความจำเป็นเพื่อการดำเนินคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐไม่มีตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจของการควบคุม การดำเนินคดีอาญาย่อมไม่อาจทำได้หรือยากที่รัฐจะดำเนินคดีต่อไปได้ ทั้งนี้การใช้มาตรการบังคับดังกล่าวรัฐต้องกำหนดมาตรการของการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้อยู่บนพื้นฐานการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาด้วยเสมอ ถือว่ามีฐานะเป็นประธานในคดี (คณิต ณ นคร, 2551, น.20) เนื่องจากตราบไต่ศาลยังมีคำพิพากษาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ย่อมเป็นการอันมิชอบที่เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ด้วยความจำเป็น โดยนัยดังกล่าวต้องมีเหตุความจำเป็นตามกำหนดของกฎหมายเท่านั้น มิใช่เพื่อความจำเป็นในการสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ รัฐต้องตระหนักถึงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างรวดเร็ว (Speedy Trial) ถือเป็นหลักการคุ้มครองความยุติธรรมของการดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นไป ต้องปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล และเพื่อลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องสูญเสียไปในระหว่างเวลาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกขังที่อยู่ในอำนาจรัฐ ด้วยเหตุนี้สิ่งที่เป็นหลักพื้นฐาน ที่ขาดเสียมิได้ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ ความ

ยุติธรรมการดำเนินคดีอาญาซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานในปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 และหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตาม มาตรา 28 (อุทัย อาทิวา, 2559, น.137)

อย่างไรก็ดี การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนต้องการตัวเพื่อดำเนินคดีนั้นได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่งไว้แล้ว กรณีเช่นนี้ การใช้มาตรการบังคับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็อาจจะไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป กรณีดังกล่าวถือว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาได้ถูกคุมขังอยู่ในอำนาจรัฐแล้ว แม้จะเป็นคนละคดีกันก็ตาม พนักงานสอบสวนไม่อาจปฏิเสธหน้าที่การสอบสวนดำเนินคดีให้แล้วเสร็จสิ้นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีคำสั่ง ที่ 419/2556 เรื่องการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม การตรวจสอบ การเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญาเพื่อวางแผนทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น กำหนดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการอย่างหนึ่งเรียกว่า “การอายัดตัวผู้ต้องหา” ไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่คุณคุมขังผู้ต้องหาเพื่อแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาดังกล่าวอยู่ระหว่างถูกดำเนินคดี หากมีการปล่อยตัวผู้ต้องหาเพื่อให้พนักงานสอบสวนได้นำตัวผู้ต้องหาไปดำเนินคดีต่อไป

ทั้งนี้ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ดังกล่าว ถือเป็น “แนวทางปฏิบัติ” เป็นมาตรการที่องค์กรฝ่ายปกครองประเทศต่าง ๆ ใช้น้อยอย่างแพร่หลายกล่าวคือ ระบบกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสเรียกว่า “แนวทางปฏิบัติ” ของฝ่ายปกครองว่า “Directive” หมายถึงเกณฑ์การพิจารณาหรือแนวทางที่หัวหน้าหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจได้กำหนดแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง ระบบกฎหมายสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนีเรียกว่า “แนวทางปฏิบัติ” ของฝ่ายปกครองนี้ว่า “Verwaltungsanweisung” เป็นเรื่องของ “ระเบียบภายในของฝ่ายปกครอง” (Verwaltungsverordnungen) อย่างหนึ่งแนวทางการปฏิบัติเป็นข้อกำหนดให้เป็นแนวทางการบังคับใช้กฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยมิได้กำหนดกฎหมายทางกฎหมายเพิ่มเติมจากที่ใช้บังคับอยู่ สำหรับระบบของกฎหมายอิตาลี “แนวทางปฏิบัติ” หรือ “Direttiva” เป็นแนวทางที่ผู้บังคับบัญชาให้ไว้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเพื่อการใช้อำนาจและการใช้ดุลพินิจเรื่องต่าง ๆ นั้น เป็นไปในทิศทางเดียวกันมีวัตถุประสงค์เพื่อที่กำหนดแนวทางการพิจารณาและการออกคำสั่งทางปกครองของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเป็นหลักประกันเพื่อการพิจารณาการออกคำสั่งทางปกครองกรณีต่าง ๆ ให้เป็นไปโดยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังเป็นการประกาศแนวนโยบายการบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองเพื่อให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าอีกด้วย (ศุภวัฒน์ สิงห์สุวงษ์, 2558, น.4) การขออายัดตัวผู้ต้องหา การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังคดีอื่นตามแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาหลังจากศาลออกหมายจับแล้วรีบมีหนังสือแจ้งอายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังแห่งนั้นโดยเร็ว ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังคดีอื่นให้แล้วเสร็จไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน กรณีการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว หากมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัว หลังจากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนคอยหมั่นติดตามผลของการสั่งคดีของพนักงานอัยการ จนกระทั่งเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวต่อศาลแล้ว และทางเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือแจ้งถอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ ที่ขออายัดโดยด่วนที่สุด หากพิจารณาคำสั่งทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ดังกล่าวนี้อาจถือว่ามีความสอดคล้องกับหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยอย่างรวดเร็ว (Speedy Trial) และ

หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นอย่างยิ่ง แต่ขั้นตอนการอายัดตัวผู้ต้องหา จากการที่ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติไปกำหนดแนวทางการปฏิบัตินั้นโดยให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอศาลออกหมายจับก่อนทั้ง ๆ ที่ปรากฏผู้ต้องหาอยู่ในข้อเท็จจริงขณะนั้นอยู่ระหว่างการถูกคุมขังตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาลอีกคดีหนึ่งไว้ก่อนแล้ว กรณีดังกล่าวอาจเป็นการขัดต่อหลักการออกหมายจับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะการที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่แล้วยังไม่มีเหตุจำเป็นในการขอออกหมายจับผู้ต้องหาตามกฎหมายแต่ประการใด

พิจารณาคำสั่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ดังกล่าว แนวทางการขออายัดตัวผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนมีปัญหาทางกฎหมายหลายประการ 1) ประการแรก แนวทางดังกล่าว ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอศาลออกหมายจับก่อนคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังคดีอื่นให้แล้วเสร็จเป็นไปตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาเรื่องการทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการในการควบคุม การตรวจสอบ การเร่งรัดเรื่องของการสอบสวนคดีอาญาไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษคดีเดิม และให้รีบมีหนังสือแจ้งขอถอนอายัดไปยังสถานที่ขออายัดตัวผู้ต้องหาไว้ด่วนที่สุด เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวต่อศาลแล้วหรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดแล้ว ทางปฏิบัติจริงและที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกลับพบว่าพนักงานสอบสวนเมื่อขออายัดตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว (ส่วนใหญ่) มักรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษคดีเดิมก่อนจึงไปปรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อเอาตัวมาควบคุมไว้ก่อน เพื่ออำนวยความสะดวกการสอบสวนคดีเท่านั้น 2) ประการที่สอง กรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวต่อศาลหรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวแล้ว แต่ทางปฏิบัติกลับพบว่าพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจการสอบสวนกลับไม่แจ้งเรื่องถอนหมายอายัดตัวผู้ต้องหานั้นไปยังสถานที่คุมขังนั้น “โดยด่วนที่สุด” ทั้ง ๆ ที่ ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดกรอบเรื่องแนวทางปฏิบัติหลักที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ในการอายัดตัวผู้ต้องหาเข้าคือ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 เรื่องกำหนดแนวในเรื่องของการปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาโดยสั่งการให้ถือปฏิบัติโดยอย่างเคร่งครัด 3) ประการที่สาม กรณีมีการอายัดซ้ำ แนวทางปฏิบัตินี้ จำเลยหรือผู้ต้องหาผิดคดีติดตัวมากกว่าหนึ่งคดี โดยกรมราชทัณฑ์มีหมายปล่อยจำเลยหลังจากได้รับโทษครบกำหนดแล้วหรือศาลมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยระหว่างการพิจารณาคดี ในลักษณะดังกล่าวนี้คือ เป็นการควบคุมตัวจำเลยซ้ำอีกครั้ง หรือที่เรียกว่าการอายัดซ้ำเป็นสถานการณ์ที่สร้างผลกระทบอย่างมากและสภาพจิตใจของผู้ต้องหา ผู้ต้องหาได้มีการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะได้พบกับอิสรภาพแล้ว แต่เมื่อได้เดินออกมาจากสถานที่คุมขังจำต้องถูกจับกลับเข้าไปถูกคุมขังและถูกควบคุมตัวต่อ กรณีเช่นนี้ได้เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาคนอื่น ๆ หลายคดีอีกมากมาย กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น ปัจจุบันยังคงพบและเป็นปัญหาค่อนข้างมากเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ควรที่จะให้ความสำคัญและตระหนักให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานแต่ละหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความเข้าใจตรงกันของแต่ละหน่วยงาน การอายัดตัวผู้ต้องหาอาจเป็นหลักประกันของการมีตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อดำเนินคดีได้ อย่างไรก็ตามหากเมื่อพนักงานสอบสวนได้แจ้งขออายัดตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อดำเนินคดีแล้ว พนักงานสอบสวนควรเร่งทำการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้ต้องหาดังกล่าวให้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว เพื่อมิให้มีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์บางประการที่ผู้ต้องหาพึงมีสิทธิได้รับตามกฎหมายในฐานะผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด (ชนิษฐนันท์ อภิหารษากร, 2552, น.105-107) หากพิจารณาจากต่างประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 ได้กำหนดให้การกระทำใดที่มีผลต่อการกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลต้องชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติหน้าที่ของ

ตำรวจฝ่ายคดี การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดจึงต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวัง โดยรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้เรื่องการจับและการควบคุมตัวบุคคลไว้ ในหมวดที่ 8 ว่าด้วยองค์กรตุลาการ มาตรา 66 บัญญัติว่า “การจับกุม คุมขังบุคคลใดตามอำเภอใจจะกระทำมิได้ ในองค์กรตุลาการฐานะผู้ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจะเป็นผู้รับประกันให้ต้องมีการเคารพหลักการนี้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย” ด้วยเหตุนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสที่บัญญัติจึงได้ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาเพื่อการสอบสวนในการออกหมายอาญาต่าง ๆ ได้ และเพื่อให้การสอบสวนนั้นบรรลุถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายอย่างแท้จริงโดยที่ผู้พิพากษาสอบสวนนั้นมียอำนาจในการออกหมายเรียกหมายนำตัว หมายขัง และหมายจับ นอกจากนี้ยังให้อำนาจของผู้พิพากษาทำการสอบสวนและสามารถออกหมายจับได้ หากผู้ต้องหาหนีหลบหนีหรืออยู่นอกเขตรัฐ ภายหลังหากจับตัวผู้ต้องหาได้ตามหมายจับแล้วมีผลทำให้สามารถขังตัวผู้ถูกจับไว้ได้ แต่บางกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ เพื่อมิให้หลบหนีหรือไปทำลายพยานหลักฐานใด ๆ โดยศาลยังมีได้มีคำพิพากษาว่าผู้ต้องหาที่มีความผิดที่เกิดขึ้น ต้องถือได้ว่าเป็นเรื่องร้ายแรงตามกฎหมายฝรั่งเศส (อุทัย อาทิวะ, 2553, น.2-3) เหตุที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรมมากที่สุด และปัญหาการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ (Successive Arrests) ถือเป็นประเด็นสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ต้องศึกษาอย่างละเอียด การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัดอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง เป็นการขัดต่อหลักการอันชอบด้วยกฎหมาย (Due Process of Law) และหลักสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น การวิจัยนี้ต้องการวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำรวมถึงการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความชัดเจนทางปฏิบัติ การสร้างหลักประกันการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างชอบธรรมและเคารพต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกกล่าวหาอย่างแท้จริง การวิจัยนี้จึงมุ่งหวังเสนอแนวทางการปฏิรูปกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการอายัดตัวผู้ต้องหาเพื่อให้การดำเนินงานของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้น ยังเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนของกระบวนการยุติธรรมเป็นการวางรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับสังคมที่ยึดมั่นในหลักนิติรัฐอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจของรัฐการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ถูกคุมขังหรือจำคุก การอายัดตัวผู้ต้องหา รวมทั้งหลักนิติรัฐ และหนังสือกำหนดแนวทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองภายใต้กฎหมายไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาล การอายัดตัวผู้ต้องหา และหนังสือกำหนดแนวทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น

การบททวนวรรณกรรม

การศึกษาประเด็นการอายัดตัวผู้ต้องหาได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสำคัญในกระบวนการยุติธรรมไทย กล่าวคือ แม้การอายัดตัวจะถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดี แต่กลับขาดการบัญญัติไว้โดยตรงในกฎหมาย จึงทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก และอาจก่อให้เกิดการตีความที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (ศุภวัฒน์ สิงห์สุวษ์, 2558, น.4) แนวคิดหลักด้านสิทธิมนุษยชนได้เน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา เช่น หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิในการได้รับแจ้งข้อกล่าวหาโดยทันที และสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ทั้งนี้หลักการดังกล่าวได้รับการบัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2568, น.4) วรรณกรรมทางกฎหมายยังชี้ให้เห็นว่าการอายัดตัวผู้ต้องหาเกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายมหาชน โดยเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องใช้อำนาจภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด การใช้อำนาจโดยปราศจากบทบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจน ย่อมเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักการบริหารราชการแผ่นดินที่ดี และหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นหลักการที่ว่าการใช้อำนาจของรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและเคารพต่อสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ถูกควบคุมตัวตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาในต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางการปฏิรูปสำหรับประเทศไทย เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1958 มาตรา 66 กำหนดห้ามการจับกุมหรือคุมขังโดยพลการเด็ดขาด และการออกหมายจับและการควบคุมตัวต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้พิพากษาสอบสวนและอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลเสมอ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การควบคุมตัวต้องผ่านการตรวจสอบและอนุญาตโดยศาลเท่านั้น ขณะที่ประเทศญี่ปุ่น ที่มีการกำหนดให้การจับกุมและการคุมขังต้องอยู่ภายใต้ระบบหมายศาล (Warrant System) และต้องมีเหตุอันควร เช่น เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือการทำลายพยานหลักฐาน การเปรียบเทียบกับต่างประเทศชี้ให้เห็นว่าประเทศที่มีการพัฒนาทางกฎหมายแล้วได้ให้ความสำคัญกับการถ่วงดุลอำนาจโดยศาลอย่างเข้มงวด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ เอกสาร (Document Research) อาทิ หนังสือ เอกสาร ตำรากฎหมาย คำพิพากษา บทความทางวิชาการ วารสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษา ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบ ตำราและหลักกฎหมายของต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

2. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ เว็บไซต์ ตำบกฎหมายและข้อมูลสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุปในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจของรัฐการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ถูกคุมขังหรือจำคุก การอายัดตัวผู้ต้องหา รวมทั้งหลักนิติรัฐ และหนังสือกำหนดแนวทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองภายใต้กฎหมายไทย

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นแนวทางปฏิบัติซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวน จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อออกหมายจับผู้ต้องหา จากนั้นจึงแจ้งการอายัดตัวไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถาน แม้เจตนารมณ์ของคำสั่งดังกล่าวจะมุ่งหวังให้เกิดความเป็นระเบียบและความโปร่งใสในกระบวนการสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติกลับก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนและความไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เนื่องจากผู้ต้องหาหลายรายถูกคุมขังอยู่แล้วตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่ง การที่ยังต้องขออนุญาตหมายจับเพิ่มเติมจึงไม่ใช่สิ่งจำเป็นและกลายเป็นอุปสรรคต่อความรวดเร็วในการดำเนินคดี นอกจากนี้ยังขัดกับหลักกฎหมายว่าด้วยการออกหมายจับซึ่งต้องอาศัยเหตุจำเป็นและความชอบด้วยกฎหมายเป็นสำคัญ การปฏิบัติตามคำสั่งนี้จึงสะท้อนถึงความไม่สอดคล้องระหว่างแนวทางที่ฝ่ายปกครองกำหนดกับหลักการพื้นฐานทางกฎหมายอาญาและสิทธิมนุษยชน

2. ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาล การอายัดตัวผู้ต้องหา และหนังสือกำหนดแนวทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายกับต่างประเทศ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น โดยในประเทศไทยยังคงอาศัยคำสั่งฝ่ายปกครองเป็นหลัก โดยที่ไม่มีการกำหนดเป็นบทบัญญัติของกฎหมายโดยตรง ในทางตรงกันข้ามในสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1958 มาตรา 66 ว่าการจับกุมหรือคุมขังบุคคลใดจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้พิพากษาสอบสวนและต้องได้รับการตรวจสอบจากศาลโดยเสมอ ขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการใช้หลัก Verwaltungsanweisung หรือระเบียบภายในเพื่อสร้างความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนดให้การควบคุมตัวบุคคลต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน ส่วนในประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบหมายศาลที่เรียกว่า (Warrant System) ที่เข้มงวด โดยการจับกุมหรือคุมขังจะกระทำไดก็ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเท่านั้น เช่น การป้องกันการหลบหนีหรือการทำลายพยานหลักฐาน โดยข้อเปรียบเทียบกับประเทศเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังขาดกลไกการตรวจสอบโดยศาลที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักนิติธรรม

3. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ และผลจากการวิจัยสามารถระบุปัญหาหลักได้สามประการ 1) ปัญหาการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนซึ่งส่วนใหญ่มักครองให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อนจึงจะเข้ามาจับตัวไปดำเนินคดี ทำให้กระบวนการสอบสวนล่าช้าและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคำสั่งที่ 419/2556 2) ปัญหาการไม่แจ้งถอนอายัดเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องแล้ว ส่งผลให้ผู้ต้องหาซึ่งควรได้รับการปล่อยตัวกลับต้องถูกควบคุมตัวโดยไม่มีกำหนดเวลาแน่ชัด 3) ปัญหาการอายัดตัวซ้ำซึ่งมักเกิดขึ้นกับผู้ต้องหาที่มีหลายคดี เมื่อกรมราชทัณฑ์ออกหมายปล่อยแล้วกลับถูก

ควบคุมตัวต่อไปจากการอาศัยในคดีอื่น สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิทธิในการได้รับอิสรภาพและสร้างความทุกข์ทรมานทางจิตใจแก่ผู้ต้องหา โดยปัญหาทั้งสามประการนี้เป็นหลักฐานในเชิงประจักษ์ว่ากระบวนการปัจจุบันยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิในขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4. การศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ จากการวิเคราะห์ปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการยกเลิกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอาศัยตัวผู้ต้องหา โดยเฉพาะข้อ 4.4 ที่เป็นประเด็นสำคัญของปัญหา และควรมีการตรากฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการอาศัยตัวผู้ต้องหาเพื่อสร้างความชัดเจนทางกฎหมาย กฎหมายดังกล่าวควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อีกทั้งควรเพิ่มบทบาทของศาลให้เข้ามามีอำนาจตรวจสอบและอนุญาตในทุกขั้นตอนของการอาศัยตัว เพื่อสร้างหลักประกันว่าการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเคารพสิทธิมนุษยชน ข้อเสนอแนะเหล่านี้หากได้รับการนำไปใช้จะช่วยให้กระบวนการยุติธรรมของไทยมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับหลักนิติรัฐมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจของรัฐ การคุ้มครองผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ถูกคุมขังหรือจำคุก การอาศัยตัวผู้ต้องหา รวมทั้งหลักนิติรัฐ และหนังสือกำหนดแนวทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองภายใต้กฎหมายไทย พบว่า แนวคิดและหลักนิติรัฐ โดยมีการชี้ให้เห็นว่าคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 แม้จะถูกออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวกในคดีอาญาและสร้างความเป็นระบบในการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน แต่กลับก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่แล้วในคดีอื่น การขออนุญาตหมายจับเพิ่มเติมจึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงกระบวนการ หากแต่กลับสร้างความล่าช้าและเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ต้องหาโดยไม่จำเป็น ซึ่งถือเป็น การขัดต่อหลักนิติรัฐที่กำหนดให้การใช้อำนาจของรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาล การอาศัยตัวผู้ต้องหา และหนังสือกำหนดแนวทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น พบว่า การเปรียบเทียบกฎหมายกับต่างประเทศ การศึกษากฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส, สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น ที่ได้แสดงให้เห็นว่าประเทศเหล่านี้ได้มีการสร้างกลไกในการกลั่นกรองโดยศาลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยป้องกันการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตัวอย่างเช่น ประเทศฝรั่งเศสกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่าการจับกุมหรือคุมขังใด ๆ ต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลเสมอ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้ระเบียบภายในที่ชัดเจนเพื่อการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ และญี่ปุ่นใช้ระบบหมายศาลที่เข้มงวด ผลการเปรียบเทียบนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังขาดกลไกสำคัญดังกล่าว และควรพิจารณาปรับใช้เพื่อยกระดับมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมของตนเองให้สอดคล้องกับแนวทางสากล

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา พบว่า ปัญหาทางกฎหมาย การศึกษายืนยันถึงปัญหาสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การดำเนินคดีที่ล่าช้าจากการรอผู้ต้องหาพ้นโทษคดีเดิมก่อน การไม่แจ้งถอนอายัดเมื่อมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องแล้ว และปัญหาการอายัดตัวผู้ต้องหาซึ่งละเมิดสิทธิในการได้รับอิสรภาพและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องหาอย่างรุนแรง ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความไม่สอดคล้องในทางปฏิบัติ แต่ยังชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างทางกฎหมายที่ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้อย่างแท้จริง

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น พบว่า ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยเสนอให้ยกเลิกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เฉพาะข้อ 4.4 และให้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา ทั้งนี้เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจน ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่โดยปราศจากกรอบกฎหมาย อีกทั้งควรเพิ่มบทบาทของศาลในการตรวจสอบการอายัดตัวผู้ต้องหาทุกกรณี เพื่อสร้างหลักประกันที่แข็งแกร่งว่าการใช้อำนาจจะไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การดำเนินการเช่นนี้จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบกฎหมายไทย และยกระดับให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล

โดยกล่าวสรุปโดยเชิงภาพรวม หากเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วงานวิจัยนี้ได้ยืนยันว่าปัญหาการอายัดตัวผู้ต้องหาในประเทศไทยเกิดจากทั้งข้อจำกัดทางโครงสร้างกฎหมายและข้อบกพร่องในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ การศึกษายังชี้ให้เห็นว่าการเปรียบเทียบกับต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการหาทางออกที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย การมีระบบตรวจสอบโดยศาลเป็นหัวใจของการคุ้มครองสิทธิ และการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเป็นวิธีการที่จำเป็นเพื่อสร้างความชัดเจนและลดข้อขัดแย้งในการตีความ หากประเทศไทยสามารถดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะนี้ได้ จะเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับกระบวนการยุติธรรมให้โปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักนิติรัฐที่แท้จริง อันจะนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นต่อประชาชนและการยอมรับในระดับนานาชาติ

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานกับหลักนิติธรรม ผลการวิจัยสะท้อนถึงปัญหาเชิงปฏิบัติที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานทางกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ การที่พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่รอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อนจึงจะเข้าดำเนินการในคดีที่อายัดไว้ เป็นการกระทำที่บิดเบือนเจตนารมณ์ของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ซึ่งมุ่งหวังให้การสอบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การละเลยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างความล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันควร แต่ยังเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง การกระทำเช่นนี้จึงขัดแย้งกับหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่กำหนดให้การใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและเคารพสิทธิมนุษยชน

2. ช่องว่างของกลไกการตรวจสอบโดยศาล บทเรียนจากต่างประเทศ การศึกษาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของต่างประเทศได้เผยให้เห็นช่องโหว่ที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมของไทยอย่างชัดเจน การที่ประเทศไทยอาศัยเพียงอำนาจจากคำสั่งฝ่ายปกครองในการอายัดตัวผู้ต้องหา ทำให้ขาดกลไกการตรวจสอบที่เข้มงวดจากฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นหลักประกันสำคัญที่สุด การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส (อุทัย อาทิวะ, 2553, น.2-3) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ต่างมีหลักการที่เคร่งครัดว่า การควบคุมตัวบุคคลโดยรัฐต้องได้รับการพิจารณาและอนุมัติ

จากศาลเท่านั้น บทเรียนนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีกลไกตรวจสอบโดยศาลเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต และยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล

3. ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและสภาพจิตใจของผู้ต้องหา การอายัดตัวซ้ำก่อให้เกิดปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและสภาพจิตใจของผู้ต้องหาอย่างต่อเนื่อง เมื่อบุคคลซึ่งพ้นโทษในคดีหนึ่งแล้วกลับต้องถูกควบคุมตัวต่อไปเนื่องจากถูกอายัดในคดีอื่น เป็นการจำกัดสิทธิในการได้รับอิสรภาพอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งนอกจากจะขัดแย้งกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องหาอย่างรุนแรง (ชนิชนันท์ อภิหารราชกร, 2552, น.105-107) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างนี้จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานทางกฎหมายจากปัญหาผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางแก้ไขที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อยกระดับมาตรฐานทางกฎหมายของประเทศ โดยมีข้อเสนอหลักคือ การยกเลิกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 และเร่งรัดการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา เพื่อให้มีหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนที่ชัดเจนและชอบด้วยกฎหมาย สำหรับการอายัดตัวผู้ต้องหาและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ที่สำคัญที่สุดคือ การให้ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบและอนุมัติการอายัดตัวในทุกกรณี การดำเนินการตามข้อเสนอแนะนี้จะเป็ก้าวสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และนำพากฎหมายไทยให้ก้าวสู่มาตรฐานสากลอย่างแท้จริง

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบการวิจัยนี้ จากการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำ ได้พบข้อค้นพบที่สำคัญในหลายประการ ซึ่งสามารถเรียบเรียงเพื่อความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้ ปัญหาเชิงปฏิบัติจากการอายัดตัวซ้ำ แม้จะมีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ซึ่งถือเป็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาซ้ำโดยพนักงานสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติจริงกลับพบที่เป็นปัญหาสำคัญคือ ความล่าช้าในการสอบสวน และการอายัดตัวซ้ำที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มักรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน แล้วจึงค่อยไปปรับตัวมาดำเนินคดีในความผิดอื่น ๆ ที่ถูกอายัดตัวไว้ ทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็นและผู้ต้องหาต้องอยู่ในสภาพที่ไม่แน่นอนทางกฎหมาย ในการถอดและศึกษาบทเรียนจากการเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ การเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาของไทยกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีหลักการที่ต้องห้ามการจับกุมหรือคุมขังใดพลการ โดยการออกหมายจับและการควบคุมตัวต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้พิพากษาสอบสวนและอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลเสมอ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่กำหนดให้การควบคุมตัวต้องผ่านการตรวจสอบและอนุญาตโดยศาลเท่านั้น ส่วนของประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบหมายศาล (Warrant System) ในการจับกุมและการคุมขัง และต้องมีเหตุอันควร เช่น เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือทำลายพยานหลักฐาน ทำให้การอายัดตัวต้องอยู่ภายใต้การกลั่นกรองของศาลอย่างเข้มงวด ซึ่งแนวทางของต่างประเทศเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีกลไกตรวจสอบโดยศาลเป็นสิ่งสำคัญในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างแท้จริง รวมไปถึงข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหาการเสียสิทธิในการได้รับอิสรภาพ การอายัดตัวซ้ำยังคงสร้างปัญหาในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหลายคดี เมื่อกรมราชทัณฑ์ออกหมายปล่อยแล้ว ผู้ต้องหาคนนั้นกลับถูกควบคุมตัวซ้ำอีกครั้งเนื่องจากมีการ

อายัดตัวจากคดีอื่น ทำให้ผู้ต้องหา เสียสิทธิในการได้รับอสรภาพ อย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมอย่างชัดเจน และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องหาอย่างรุนแรง จากที่ค้นพบโดยมีการ ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูป จากการวิเคราะห์ปัญหา ผู้วิจัยได้มองถึงในการแก้ไขปัญหานี้จึงเสนอแนะไว้ในหัวข้อเสนอแนะและยังมีการย้ำอีกว่าควรที่จะมีการยกเลิกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เฉพาะข้อ 4.4 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมในคดีอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและยกระดับมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมของไทยให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรที่จะยกเลิกคำสั่งที่เป็นปัญหาเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิ และควรที่จะมีการยกเลิกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เฉพาะข้อ 4.4 ของส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมในคดีอื่น คำสั่งดังกล่าวทางปฏิบัติได้ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าและการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างไม่เป็นธรรม เหตุผลของการยกเลิกคำสั่งนี้จะช่วยยกระดับมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมของไทยให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักสิทธิมนุษยชนสากล

1.2 ควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะ กฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาเป็นการเฉพาะ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งกฎหมายใหม่นี้จะช่วยลดการใช้ดุลยพินิจตามอำเภอใจของเจ้าพนักงาน และเป็นกรอบที่ชัดเจนให้ทุกฝ่ายปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรที่จะมีการเพิ่มบทบาทของศาลในการตรวจสอบ และควรมีการกำหนดให้การอายัดตัวผู้ต้องหาต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบและอนุญาตของศาลอย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับแนวปฏิบัติในต่างประเทศ ซึ่งการเพิ่มบทบาทของศาลจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2568). *การบัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2568, จาก <https://thai-inter-org.mfa.go.th/th/content>
- คณิต ณ นคร. (2551). *ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ชนิษฐนันท์ อภิธรรมสาร. (2552). การแก้ไขปัญหาร้องเรียนของผู้ต้องขัง อันเนื่องมาจากการอายัดตัวผู้ต้องหา (ผู้ต้องขัง) โดยพนักงานสอบสวน. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 4(1), 14-24
- ศุภวัฒน์ สิงห์สุวงศ์. (2558). ข้อความคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการออกคำสั่งทางปกครอง. *วารสารกฎหมายปกครอง*, 31(2), 4.
- อุทัย อาทิวา. (2553). *การจับการค้นในประเทศฝรั่งเศส*. เอกสารประกอบการเสวนากฎหมาย ครั้งที่ 5/2553 สำนักงานศาลยุติธรรม.

อุทัย อาทิวา. (2559). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1: ระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). หจก. วีเจ
พรินติ้ง.